

Til kommunene i Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland

INFORMASJON TIL KOMMUNENE OM SANERING AV ASBESTSEMENTRØR I VANN- OG AVLØPSNETTET

Mange kommuner står overfor en massiv utskiftning av asbestsementrør i sitt vann- og avløpsnett. I følge tall fra Folkehelseinstituttet (vannverksregisteret 2011) er det på landsbasis snakk om ca. 2500 km med vannrør av asbestsement, kalt AC-rør eller eternitrør. Noen kommuner kan også ha asbestsementrør i deler av avløpsnettverket. Innånding av støv med asbestfiber er forbundet med økt risiko for lungekreft og kreft i lungehinnen (mesoteliom) og arbeid med asbest er derfor regulert med strenge forskriftsbestemmelser. Arbeidstilsynet vil med dette informere om noen viktige krav samt om noen prinsipper for fjerning/repasjon av asbestsementrørene.

Arbeid på ledningsnett skjer ofte på grunn av et akutt behov som følge av uforutsette hendelser, eller det kan være planlagt arbeid i forbindelse med utskiftninger av ledningsnett. Asbestsementrør ble anvendt til vann og avløp i tidsrommet 1955 – 1985 og inneholder 10 – 15 % asbest og resten sement. Asbesten består grovt sett av 80% krysotil (hvitastest) og 20 % amositt (brunastest) (men med krav til noe mindre amositt fra 1978). Til sammenlikning inneholder eternittbølgeplater, som er mye brukt på tak, ca. 9 % asbest (kun krysotil). Rørene kan derfor potensielt frigjøre mer asbestfibre enn bølgeplatene.

Ved reparasjon av/eller arbeid på slike rør kan arbeidstakerne bli eksponert for støv med asbestfiber, både under selve reparasjonsarbeidet, og i etterkant av arbeidet dersom det ikke er gode nok rutiner for rengjøring av forurenset utstyr/sko eller rutiner for personlig hygiene. Opplæring er viktig.

I de fleste kommunene gjøres dette arbeidet av kommunens egne ansatte i teknisk etat/ driftsenheten, særlig når det er snakk om akutt hendelser. Ved større utskiftninger av ledningsnett settes arbeidet ofte ut til eksterne virksomheter, men kan også i en del tilfeller utføres av kommunene selv.

Arbeid med utskiftning/repasjon av asbestholdig ledningsnett krever at kommunen eller eksternt virksomhet som har fått oppdraget har tillatelse fra Arbeidstilsynet. Det er også krav om at det forut for hvert oppdrag/arbeid sendes melding til Arbeidstilsynet. Dette er et krav i henhold til forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid) §§ 4-3 og 4-4. Søknad om tillatelse til å arbeide med asbest, samt melding til Arbeidstilsynet om arbeid med asbest skal gjøres på egne skjema. Skjemaene kan fylles ut elektronisk og er tilgjengelige på Arbeidstilsynets nettsider:

<http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=78164>.

Før en tillatelse blir gitt vil det blant annet bli stilt krav om særskilt opplæring, jf. forskrift om utførelse av arbeid § 4-5. Opplæringen skal tilpasses det arbeidet som utføres. Arbeidstakere som skal utføre reparasjonsarbeid og utskiftning av asbestsementrør bør ha gjennomgått opplæring med varighet 1 – 2 dager.

Ved akutte hendelser med vannlekkasjer som krever øyeblikkelige tiltak, vil det ofte være uhensiktsmessig å sende skriftlig melding til Arbeidstilsynet. Melding skal da sendes inn så snart det lar seg gjøre (i etterkant).

Viktige prinsipper for i minst mulig grad å frigjøre støv med asbestfiber.

Et grunnleggende prinsipp ved all håndtering av asbest er at arbeidsprosessen fra start til deponering på avfalls plass er slik at det frigis minst mulig støv, og at eventuelt slikt støv ikke virvles opp og spres. Dette følger av forskrift om utførelse av arbeid § 4-7 bokstav c), f) og g). Arbeidsprosessen må derfor foregå med fokus på at det blir minst mulig brekkasje og at avfallet emballes tilstrekkelig. Også hele rør må emballes før de eventuelt plasseres i container eller tilhenger.

Arbeidet skal gjøres adskilt fra annen virksomhet.

Hele rør utgjør ingen helserisiko og de skal derfor i størst mulig grad tas opp hele. Det vil være økt risiko for brekkasje ved maskinell håndtering, noe som ikke kan aksepteres. Ved en manuell håndtering og eventuell bruk av maskin for løft i løftestropp vil en ha mye større kontroll. Selv om arbeidstakerne da vil komme mer i direkte kontakt med rørene er risikoen for brekkasje mindre. Arbeidstakerne vil uansett være tilstrekkelig beskyttet gjennom bruk av verneutstyr og hygienerutiner.

Områder der det arbeides med utskiftning skal merkes med «Asbest- adgang forbudt for uvedkommende» i henhold til § 4-10 i forskrift om utførelse av arbeid.

Ved rørbrudd skiftes hele rørlengder fremfor å kappe rør eller rørdeler. Der skifte av hele rørdeler ikke er mulig anbefales bruk av grovtannet håndtag som befuktes med vann tilsatt litt såpe (eks. Zalo for å bryte overflatespenningen) for å hindre utvikling av støv med asbestfiber. Hurtigroterende verktøy som vinkelsliper, motorsag eller liknende tillates ikke brukt.

Rør og deler skal erstattes av asbestfrie materialer.

” Relining” av skadet rørstrekk med polyetylenrør (PE) eller innvendig polyesterstrømpe kan være alternative metoder.

Ved planlagte arbeider over en viss tid må det sikres at det etableres vaskested med dusj på arbeidsstedet. Dette følger av § 4-16 i forskrift om utførelse av arbeid. Ved akutte hendelser med vannlekkasjer lar dette seg ikke gjennomføre i praksis. Det må da, basert på en risikovurdering, sikres en tilfredsstillende løsning som ivaretar hygien til de som arbeider på stedet. Det er videre viktig at forurensinger ikke spres til biler som brukes.

Arbeidstilsynet har registrert at det er få kommuner som har innhentet tillatelse fra Arbeidstilsynet. Det er også registrert få meldinger som gjelder utskiftning/repasasjon på vann- og avløpsnettet. Alle kommuner med gjenværende asbestholdige ledningsnett bes derfor om å sikre at det finnes rutiner for arbeid med asbest slik at det foregår sikkert og i samsvar med regelverket. Dersom kommunene legger arbeid med ledningsnettet ut på anbud, plikter de også å sørge for at de som skal utføre arbeidet har de nødvendige tillatelser til å utføre arbeidet.

Oversikt over firma med tillatelse fra Arbeidstilsynet er å finne på følgende nettside:

<http://www.arbeidstilsynet.no/afr/index.html?tid=102399> For mer informasjon om asbest, risiko knyttet til asbestarbeid og hvordan asbestarbeid skal utføres, viser vi til våre nettsider <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=78164>»

Kontaktpersoner i Arbeidstilsynet Vestlandet som kan svare på spørsmål om dette temaet er:
Sigrid Røyarhus, sigrid.royarhus@arbeidstilsynet.no , tlf: 97727763

Vi ber om at vårt referansennummer 2016/49090 oppgis ved svar.

Med hilsen
Arbeidstilsynet Vestlandet

Borghild Lekve
regiondirektør
(sign.)

Sigrid Røyarhus
seniorinspektør
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Arbeidstilsynet og har derfor ingen signatur.